

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: Ž 49

Text: Kaz 3, 19 – 20 *Vždyť úděl synů lidských a úděl zvířat je stejný: Jedni jako druhí umírají, jejich duch je stejný, člověk nemá žádnou přednost před zvířaty, neboť všechno pomíjí. Vše spěje ke jednomu místu, všechno vzniklo z prachu a vše se v prach navrácí.*

Bratři a sestry, „veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení“, čteme ve druhém listu Timoteovi. To se týká i dnešního textu z knihy Kazatel. Proč je ale v bibli tak depresivní slovo, jaké jsme právě před chvílí četli? Možná proto, abychom si nemysleli, že člověk je kdovíco. Možná, že ani sami bratři kraličtí netušili, jak z dnešního pohledu trefně vystihnou smysl textu svým tehdejším překladem: „Řekl jsem v srdci svém o způsobu synů lidských, že jim ukázal Bůh, aby viděli, že jsou podobní hovědům.“ Ano, lidé jsou hovada, čteme v bibli kralické. „Případnost synů lidských a případnost hovad jest případnost jednotejná. Jakož umírá ono, tak umírá i on, a dýchání jednotejné všickni mají, aniž co napřed má člověk před hovadem; nebo všecko jest marnost.“ Tak zní dnešní text v kraličtině.

Co k tomu říct? Zemitý, téměř materialistický pohled Písma je tu až příliš střízlivý a lidé hledající především jakýsi duchovní rozměr raději sáhnou po nějaké esoteričtější literatuře. A v dnešním dušičkovém čase to dokonce vypadá, jakoby všichni ti skeptičtí čeští ateisté měli najednou ve víře ve všelijaké duchovno a zásvětno před bibli výrazný náskok. Jak si ale my, jako křesťané poradíme s biblickým textem, který nás staví tak nízko a v lidech vidí pouhá hovada? Na pomoc jsem si proto přibral Žalm 49.

Je určen pro předního zpěváka, jakéhosi frontmana. Ten zpívá: „Slyšte to, všichni lidé, všichni obyvatelé světa, naslouchejte, ať jste rodu prostého anebo urození, boháči i ubožáci. Moje ústa budou vyhlášovat moudrost, mé srdce bude rozjímat o rozumnosti. Nakloním své ucho ku příslovím, při citare předložím svou hádanku i výklad.“ Žalmista písničkář tu zpívá svou píseň a doprovází se přitom na kytaru. Ale nezpívá nějakou veselou rozpustilou písničku, při které by se lidé náramně bavili. Zpívá píseň o smrti. A písničku samu jakoby mu otextoval přímo autor knihy Kazatel.

Znovu si kousek poslechněte: „Umírají moudří, hynou stejně jako hlupák nebo tupec a své jmění zanechají jiným. Ti však myslí, že tu jejich domy budou věčně, jejich příbytky po všechna pokolení, svými jmény nazývají role. Ale člověk, byť byl ve cti, nemusí ani noc přečkat; podobá se zvířatům, jež zajdou.“

V celém 49 žalmu nenajdete žádné evangelium o vykoupení v Pánu Ježíši Kristu. Pochopitelně. Protože Kristus tehdy ještě nepřišel. Žalmista ještě nic neví o vykoupení ze smrti skrze Kristův kříž. Přesto je značná část žalmu věnována právě tématu vykoupení. Žalmista zpívá: „Nikdo nevykoupí ani bratra, není schopen vyplatit Bohu sám sebe. Výkupné za lidský život je tak velké, že se každý musí provždy zříci toho, že by natrvalo, neustále žil a nedočkal se zkázy... Avšak mne Bůh ze spárů podsvětí vykoupí, on mě přijme!“

Čte-li tento žalm křesťan, který uvěřil novozákonní zvěsti, slyší zde jasný odkaz na vykoupení v Kristu. Nikdo kromě Božího Syna nedokáže ze spárů smrti „vykoupit“ život člověka. Řečeno teologickou frází – na Golgotě bylo jednou provždy zapláceno výkupné za každého z nás. Jako křesťané si to tam můžeme dosadit. Můžeme si dovolit i do starozákonních žalmů promítat novozákonní teologii, protože Bůh si používá svatá Písma, aby skrze ně mluvil. A církve to tak vždy i dělala. Ale to ještě nemusí znamenat, že to tak myslel i onen židovský básník a že věděl o všech budoucích skrytých významech svého žalmu.

Víra v život věčný krystalizuje ve Starém zákoně postupně a ještě v době Ježíšově je tato otázka předmětem sporů mezi farizeji a saduceji. V žalmech se ale často setkáme s odkazem na podsvětí, tedy říši mrtvých, kam všichni zemřelí, jak dobří tak zlí, odcházejí. Židovské víře je však cizí nějaký kult mrtvých. Židé o podsvětí uvažovali neradi. Zaobírat se příliš myšlenkami na záhrobí bylo nebezpečné. Jakýkoliv kontakt s kultem mrtvých byl v Mojžíšově zákoně zapovězen.

Byly to právě pohanské národy, jejichž náboženství se o život po smrti zajímala až příliš. Čteme-li o starověkém Egyptě, získáme dojem, že to byla kultura, v níž byla hlavní starostí živých snaha zajistit mrtvým co největší blahobyť. A tak archeologové nacházejí hrobky plné pokladů, či spíše hrobky vykradené, které kdysi byly plné pokladů. Naproti tomu v žalmu čteme: „To je cesta těch, kdo bláznovství se

drží; za nimi jdou ti, kdo si libují v jejich řečech. Ženou se jak ovce do podsvětí, sama smrt je pase. Zrána je pošlapou lidé přímí, a co vytvořili, zhltnou podsvětí, trvání to nemá... Jen se neboj, bohatně-li někdo a množil-li slávu svého domu; zemře, nic nevezme s sebou, jeho sláva za ním nesestoupí.“

My z křesťanství známe myšlenku, že člověk má být připraven na smrt. A často se tak v církvi káže. Ale zároveň existuje jisté nebezpečí, že se bude člověk zabývat svým budoucím osudem na věčnosti až přehnaně. V čem je nebezpečí přílišného soustředění se na věčnost? Touha, zajistit si, kde budu trávit věčnost nemusí být vlastně ani náboženská. Je to spíš něco podobného, jako pečování o své zdraví nebo spoření peněz pro léta stáří. Stejně tak je pro někoho Bůh jen prostředkem k dosažení věčnosti. Takovéto náboženství může vlastně existovat i bez víry v Boha. Buddhisté se velice zajímají o to, co s nimi bude po smrti, ale v Boha v našem smyslu nevěří.

Biblická víra, vyjádřená v žalmech, má jiný smysl. Bůh v Písmu svatém lidem ukazuje, že jedině on sám je jejich pravým cílem a uspokojením jejich tužeb. Ne věčný život sám o sobě. Bůh si na nás činí nárok prostě jen proto, že je náš Stvořitel bez ohledu na to, co nám může poskytnout nebo odeprít. Proto nás bible zpočátku vůbec nestaví před otázky věčného života. Toto nejsou ty pravé otázky, s nimiž by se mělo ve vztahu s Bohem začínat. Víra v život věčný, dostaví-li se příliš brzy, může dokonce znemožnit rozvoj touhy po Bohu; sobecké osobní naděje a obavy o sebe sama by se dostaly na její místo. Později, když se Boží lid po staletích duchovní výchovy naučil toužit po Bohu a uctívat jej, prahnout po něm, „jako laň dychtí po bystré vodě“, jedná se už o zcela jinou věc. Protože pak ti, kteří milují Boha, dospějí k tomu, že nejen touží být s ním, ale touží být s ním navždy“. To už není obava o sebe sama, ale obava o společenství s Bohem, abychom jej neztratili. A to je teprve ta správná motivace k naději věčného života a strach z „pekla“ je strachem z trvalého odloučení od Boha. Víra je silná pouze tehdy, když je středem našeho myšlení touha po Bohu a ne touha po zajištění vlastního věčného života, tak jako když se snažíme připojit se na důchod. Bez té základní touhy po Bohu se z představy nebe stane představa věčné nudy a taková představa se nám brzy zprotiví.

Tak si to mimo jiné představují nevěřící, kteří nám věřícím tuto představu podsouvají. Bez upřímné touhy po Bohu se z nebe a pekla stávají čistě pohádkové pojmy. A tak i nevěřící lidé často říkají: „No, už se na nás Franta dívá z nebe...“ Ale všichni vědí, že „se to jen tak říká“.

Některá kázání starých farářů bývala plná pekelných plamenů. Vynakládali však marné a zoufalé úsilí, aby svým posluchačům živě vystihli tyto hrůzy. Nakonec jim zbyl jen údiv, že lidé, nad jejichž hlavami visí takové tresty, mohou přesto žít tak bezstarostně a lehkomyšlně, jakoby ani neměli pud sebezáchovy. Ale je to v posledu logické. Tito duchovní apelovali právě jen na tu „pohádkovou“ víru v peklo, která nemá skutečnou sílu něco změnit. Pokud člověk opravdu netouží po živém Bohu, pak hrozba pekelných hrůz má na lidské chování vliv snad po jen dobu trvání kázání nebo maximálně než člověk dojde z kostela domů. Tak jako když pokáráte domácí zvíře, ale jen co zajde za roh, už si zase dělá, co chce. Člověk, který nemiluje Boha z celého svého srdce, z celé své mysli a síly, jedná jako bez rozumu. Nemá-li upřímnou touhu po Bohu, žije a umírá jako jiní živočichové a navrací se v prach. Vlastně, jak jsme dnes četli, nemá žádnou přednost před zvířaty, neboť všechno pomíjí. Vše spěje k jednomu místu, všechno vzniklo z prachu a vše se v prach navrací. Člověk, byť byl ve cti, nemusí mít rozum, podobá se zvířatům, jež zajdou. Nebo lépe řečeno tak, jak překládají kraličtí: Summu: Člověk jsa ve cti, neusrozumí-li sobě, bývá učiněn podobný hovadům, kteráž hynou.

Modlitba: *Pane, dej nám ten rozum, abychom tě hledali, abychom pochopili, že bez tebe nemůžeme žít, abychom našli smysl svého života v tobě, v našem Stvořiteli a Pánu. Vždyť tobě patříme. Dej, ať tě pro své sobectví neztratíme ze zřetele. Jinak budeme sami navždy ztraceni. Amen.*

Přímluvná modlitba: *Pane Ježíši Kriste, myslíme ve svých modlitbách zástupně na lidi, kteří se tu s námi nemodlí. Prosíme o tvou blízkost pro ty, kdo jsou nemocní, ačkoliv jindy tu jsou s námi. Prosíme o tvou přítomnost s těmi, kdo na tebe zapomněli. Prosíme o tvou lásku pro ty, kdo prožívají nenávisť. Prosíme o tvou laskavou náruč pro ty, kdo zažívají ústrky. Prosíme o tvé potěšení pro ty, kdo prožívají zármutek. Prosíme o tvé odpuštění pro ty, které trápí svědomí. Prosíme o tvůj pokoj tam, kde vládne nejistota. Prosíme o mír tam, kde je válka. Prosíme o statečnost namísto strachu. Prosíme o spokojenost namísto nařekání. Prosíme o radost namísto smutku. Prosíme o vůli tvého Otce namísto té naší.*